
HÜKÜMET NE YAPIYOR?

Kısa bir süre önce yaşanan doğal afet ve nevrüz olaylarından sonra demokratikleşme programına öncelik veren Hükümet, hem de Anayasa değişikliği gerektiren konular arasında, memurlara “*sendika kurma hakkı*”nı da gündemine getirmiş bulunmaktadır (Cumhuriyet, 10.4.1992).

Oysa Hükümet Protokolü ve Programı'nda memurlara tanınması öngörülen salt sendika kurma hakkı değil; bununla birlikte, toplu sözleşme ve grev haklarını da kapsadığı bilinen “*sendikal hak ve özgürlükler*”dir. Yine Hükümet Protokolü ve Programı'na göre “*kamu görevlilerine sendikal hak ve özgürlüklerini tanıyacak gerekli yasal düzenlemeler*” Anayasa değişikliği beklenmeden yapılacak, “*bunun anayasal yönü için gerekli girişimler*” daha sonra ya da ayrıca “*başlatılacaktır.*”

Protokol ve Program'ın, memurların sendikal haklarıyla ilgili paragrafını başka türlü yorumlamanın olanağı yoktur. Üstelik memurların Hükümet Programı ve Protokolü'ndeki sendikal hak ve özgürlükleri bu haliyle, tam da 82 Anayasası'na uygundur.

Çünkü bu Anayasa'da memurların sendikal haklarını engelleyen hiçbir hüküm yoktur. Ancak bu hakları güvenceye bağlayan herhangi bir hüküm de bulunmamaktadır. Bu durumda Hükümet'in, Anayasa değişikliğini beklemeksizin bu konuda yasal düzenlemelere gidebilme

olanağına sahip olduğu açıktır. Denilebilir ki, “artık Anayasa değişikliği de gündeme geldiğine göre bekleme söz konusu olmayacaktır.” Ancak bu doğru olmakla birlikte, düşünülen Anayasa değişiklikleri, Parlamento'daki partilerin üzerinde “mutabık” oldukları konularla sınırlıdır ve memurların grevli toplu sözleşmeli sendika hakkının tamamı üzerinde bu Parlamento'da “mutabakat” sağlanması oldukça kuşkuludur. Başka bir deyişle, bu Parlamento'nun “mutabakat”ıyla gerçekleştirilecek bir Anayasa değişikliği sürecunda, işçi-memur ayrımının giderilmesi şöyle dursun, memurlara, salt sendika hakkı ve belki de en çok “toplu sözleşme hakkı yönünde bir aşama” diye allanıp pullanacak bir hak daha sağlanabilecektir. Böyle bir durumda Hükümet, Anayasa'da şimdi var olan “özgürlük rejimi”ni de yok etmiş olacak; Protokolü ve Programı'nda öngördüğü “sendikal hak ve özgürlükler”in içeriğinde sendika hakkı ile birlikte bulunan toplu sözleşme ve grev haklarını ilerde istese de memurlara tanıyamayacak; onların bu duruma tepkilerine karşı da, kimbilir belki de Anayasa engeline sığınacaktır.

Sendikal hakların bütün boyutlarıyla memurlara da tanınmasını gerçekten isteyen bir hükümetin, bu amacına ulaşması olanağını içeren “özgürlük rejimi”nden geriye düşebilecek olan bir Anayasa değişikliğini göze alması, üstelik memurların, kendi Programında yer alan “sendikal hakları”ni, “sendika kurma hakkı” düzeyine indirilmesi düşünülemez.

Ama ne yazık ki Sayın Demirel'in altı aylık Hükümeti'nin seyir defterinde böylesi düşüncelere yol açabilen başka ipuçları da vardır.

Örneğin, kendileriyle Hükümet düzeyinde bile doğrudan ve resmen ilişkide bulunulmasında sakınca görülmeyen memur sendikalarının; yasal, toplu sözleşme hakkını kullanma hakkına sahip oldukları, bugüne değin kamuoyuna açıklanabilmiş değildir. Bu sendikaların kapatılması için ANAP döneminde açılan davadan Çalışma ve Sosyal Güvenlik

Bakanlığı çekilebildiği halde İçişleri Bakanlığı hâlâ çekilebilmiş değildir. Memurların sendikal haklarının geçici olarak çözümü yolunda EĞİTİM-İŞ'in hazırladığı Yasa Taslağı önerisi için Hükümet'çe ne düşünüldüğü bugüne değin açıklanmamıştır.

Hükümet ILO 87 ve 151'i, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) ve ILO 98'i unutturmak istemişçesine TBMM'nin onayına sunmakla ve Program'ındaki "(memurlara) sendikal hak ve özgürlükler" "vaad"ini böylelikle gerçekleştirmiş olacağını açıklamakla, memurların İHAS'tan ileri gelen sendika hakkı ile, ILO 98'den kaynaklanan toplu sözleşme hakkının tanınmasını, ILO 87 ve 151'in onayına değin ertelediğini bir bakıma itiraf etmiştir. Ancak ücretin de toplupazarlık konusu yapılabilmesi olanağını içeren ILO 98 yerine, toplupazarlığın ücret dışındaki çalışma koşullarıyla sınırlı tutulmasına elverişli sayılabilecek ILO 151'i yeğlediğini de ortaya koymuştur.¹

Avrupa Sosyal Şartı (ASŞ)'nin ANAP iktidarınca onay dışı bırakılan 5. ve 6. Maddelerinin ILO 87 ve 151'le birlikte onaya sunulmaması ya da Hükümet yetkisi kullanılarak bu çekincelerin kaldırılması yoluna gidilmemesi de sendikal hakların Hükümetçe memurlara tüm boyutlarıyla tanınmak istenmediği kuşkusunu doğuran örneklerdendir.

¹ Açık ki burada eleştirilen, ILO 87 ve 151'in TBMM'nin onayına sunulması değil, İHAS ve ILO 98'in atlanmasıdır. Hükümet bu tutumunu açıklamak için çevirisi Fransızca aslından yapılan ve TBMM'nce onaylanan ILO 98'in 6. Maddesine dayanarak, "ILO 98'in memurlarla ilgisi yoktur" diyemez. Çünkü ILO 98'in İngilizce aslından yapılan Türkçe çevirisindeki 6. Maddeye göre ILO 98 tüm devlet memurlarını değil, "devlet yönetiminde görevli devlet memurlarını" kapsam dışı tutmaktadır ve -TBMM'nce onaylanmış Fransızca'dan çevirininin 16. Maddesine göre Fransızca ve İngilizce metinler "aynı şekilde muteber" olduğundan-, İngilizce çevirininin geçersiz olduğu savlanamaz.

Bütün bunlardan sonra; ekonomik, toplumsal ve mesleki açıdan memurlar için de son derece yaşamsal olan ve artık memurların sendikalarıyla temsili ve katılımı yoluyla düzenlenmesi gereken Personel Rejimi Reformu hazırlıklarının yine devletçe ya da tek yanlı olarak yürütölmekte olmasına ne demeli?

Hükümet'in sosyal demokrat kanadını oluşturan SHP'nin; memur ücretlerinin, enflasyon endekslerinin şöyle ya da böyle olması yetkisini elinde tutacak olan devletçe belirlenmesinden başka bir şey olmayan eşel-mobil sistemi önermesine, hem de ILO 98'i yok sayar duruma düşmeyi açıkça göze alırcasına böyle bir öneride bulunabilmesine ne demeli?

DYP ve SHP'nin; aileleriyle birlikte milyonları bulan ve bu Parlamento'dan daha iyi bir hükümet çıkamayacağını bilen memurların sendikal hakları konusunda daha bir duyarlı, daha bir tutarlı ve üretken olacaklarına inanmak istiyorum. Ama bunun da, memur sendikalarının -üretim, denetim ve destekleme işlevini yapabilir düzeye gelmeleri anlamında-, Hükümet'in toplumsal dinamikleri olmalarıyla gerçekleşebileceğine inanıyorum.

16 Nisan 1992